

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики Касаційного
адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за квітень 2021 року

Зміст

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду	4
1.1. Про судові рішення, які підлягають касаційному оскарженню в розумінні частини третьої статті 272 КАС України	4
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	7
1. Оподаткування	7
1.1. Про можливість використання представництвом пільг із податку на прибуток за умови здійснення діяльності, яка має допоміжний і підготовчий характер	7
1.2. Про повноваження контролюючого органу щодо списання безнадійної заборгованості	8
1.3. Про застосування РРО при прийманні оплати за товар через мережу «Інтернет» за допомогою систем LiqPay і WayForPay	9
1.4. Про оподаткування суми процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором	11
1.5. Про оподаткування доходу від продажу цілісного майнового комплексу сільськогосподарського фермерського господарства	12
1.6. Про підстави нарахування екологічного податку на товар, який хоч і частково втратив свої споживчі властивості, але не розміщувався як відходи	13
2. Митна справа	14
2.1. Про повернення помилково та/або надмірно сплачених митних платежів	14
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	17
1.1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	17
1.1.1. Про календарну вислугу років відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»	17
1.1.2. Про заміну боржника виконавчого провадження у справі, у якій відповідачем є пенсійний орган, що розташовується на території проведення антитерористичної операції	19
1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	21
1.2.1. Про підстави для виключення знаку для товарів та послуг з митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності	21
1.2.2. Про відсутність правової колізії між положеннями статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу	

спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» та Порядком видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки	23
1.2.3. Про умову для ухвалення рішення про взяття на облік громадянина з метою направлення його на лікування за кордон	25
1.2.4. Про визначення кола осіб, які мають право на отримання страхових виплат у разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві	27
1.2.5. Про недопущення формалізму під час проведення реєстраційних дій	29
IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	34
1.1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	34
1.1.1. Про стаж роботи суддів судів загальної юрисдикції, що дає право на одержання надбавки до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки	34
1.1.2. Про юрисдикцію спорів щодо оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України, які ухвалені за наслідками розгляду скарг учасників торгів, поданих у процедурах публічних закупівель	36
2.1. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	38
2.1.1. Про підстави звільнення працівника під час перебування на лікарняному	38
2.1.2. Про підстави визначення систематичності вчинення державним службовцем такого дисциплінарного проступку, як прогул без поважних причин	39
2.1.3. Про дію особливого режиму у виправних колоніях	42
2.1.4. Про рішення суб'єкта владних повноважень за результатами встановлення причинного зв'язку захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва) у військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, які призвані на збори, та колишніх військовослужбовців зі службою у Збройних силах України	44
V. Процесуальні питання	
1. Про тлумачення поняття «згода» у частині дев'ятій статті 43 КЗпП України	47

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду

1.1. Про судові рішення, які підлягають касаційному оскарженню в розумінні частини третьої статті 272 КАС України

Не підлягають касаційному оскарженню у розумінні частини третьої статті 272 КАС України такі судові рішення суду апеляційної інстанції, якими закінчено перегляд в апеляційному порядку рішень суду першої інстанції, ухвалених судом за наслідком розгляду справ, визначених статтями 273–277, 282–286 цього Кодексу, та якими спір вирішено по суті щодо заявлених позовних вимог. На усі інші випадки, зокрема, щодо оскарження у касаційному порядку судових рішень апеляційного суду, ухвалених за наслідками апеляційного перегляду справ, визначених статтями 273–277, 282–286 КАС України, в тому числі ухвал, якими вирішено процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, а також ухвал, постановлених за наслідками вирішення питання про залишення позову без розгляду, дія частини третьої статті 272 цього Кодексу не розповсюджується і такі судові рішення підлягають касаційному оскарженню на загальних підставах

30 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Київського районного суду міста Одеси від 21 жовтня 2019 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2020 року у справі № 520/15510/19 (провадження № К/9901/10697/20) за її ж позовом до виконавчого комітету Одеської міської ради про скасування постанови про адміністративне правопорушення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Адміністративною комісією виконавчого комітету Одеської міської ради за результатами розгляду матеріалів про адміністративне правопорушення прийнято рішення від 03 грудня 2018 року про притягнення особи до адміністративної відповідальності за статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення та накладення штрафу, оскарження якого стало підставою звернення до суду у цій справі.

Ухвалою Київського районного суду міста Одеси від 21 жовтня 2019 року, залишеною без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2020 року, позовну заяву залишено без розгляду на підставі пункту 8 частини першої статті 240 КАС України, тобто у зв'язку з пропуском строку звернення до адміністративного суду, встановленого законодавством для цієї категорії справ.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а ухвалу Київського районного суду міста Одеси від 21 жовтня 2019 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 березня 2020 року – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що у цій справі предметом позову є постанова адміністративної комісії виконавчого комітету Одеської міської ради від 03 грудня 2018 року № 2259 про притягнення особи до адміністративної відповідальності за статтею 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення, і щодо цієї категорії спорів статтею 272 КАС України встановлено особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 272 КАС України судові рішення суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду справ, визначених статтями 273-277, 282-286 цього Кодексу, набирають законної сили з моменту проголошення і не можуть бути оскаржені.

Об'єднана палата у цій справі вирішувала, зокрема, питання про застосування частини третьої статті 272 КАС України в частині оскарження ухвал з процесуальних питань і зазначила, що судові рішення суду апеляційної інстанції, ухвалені за результатами перегляду рішення суду першої інстанції, у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності, набирає законної сили з моменту проголошення і не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

На думку колегії суддів, тлумачення диспозиції частини третьої статті 272 КАС України слід здійснювати через призму розуміння (з'ясування змісту) категорії «перегляд справ». Наведена синтаксична конструкція визначає предметом ревізії саме справу, тобто закінчений судовим розглядом процес, який стосується саме вирішення спору по суті позовних вимог. На користь такого підходу свідчить й нормативний зміст частини першої статті 272 КАС України, у якій йдеться про «наслідки розгляду судами першої інстанції справ», тобто чітко визначається предмет правового регулювання статті – «наслідки розгляду справ», якими, з огляду на приписи частини третьої статті 241 цього ж Кодексу, слід уважати саме ухвалення рішення суду по суті спору (по суті позовних вимог).

Верховний Суд виходив з того, що, оскільки наслідком розгляду справи судом першої інстанції є рішення по суті позовних вимог, то й «переглядом справи» за такого підходу є «апеляційний та касаційний перегляди» саме такого рішення, а не будь-якого іншого судового рішення суду першої інстанції, зокрема, й ухвал з процесуальних питань. Відтак, за такої правової регламентації ухвала суду першої інстанції про залишення позову без розгляду після її перегляду у суді апеляційної інстанції, може бути оскаржена у касаційному порядку, оскільки приписи частини третьої статті 272 КАС України не поширюються на оскарження ухвал з процесуальних питань.

Таким чином, колегія суддів об'єднаної палати зробила висновок, що термін «судове рішення суду апеляційної інстанції», зазначений у частині третій статті 272 КАС України, необхідно розуміти як такий судовий акт, яким закінчено перегляд в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції, ухваленого судом за наслідком розгляду справ, визначених статтями 273 - 277, 282 - 286 цього Кодексу, та яким спір вирішено по суті щодо заявлених позовних вимог. Саме такі судові рішення, у розумінні приписів частини третьої статті 272 КАС України, не підлягають касаційному оскарженню. На усі інші випадки, зокрема, щодо оскарження у касаційному порядку судових рішень апеляційного суду, ухвалених за наслідком апеляційного перегляду справ, визначених статтями 273 - 277, 282 - 286 КАС України, в тому числі ухвал, якими вирішено процедурні питання, пов'язані з рухом справи в суді першої інстанції, а також ухвал, постановлених за наслідками вирішення питання про залишення позову без розгляду, дія частини третьої статті 272 цього Кодексу не розповсюджується і такі судові рішення підлягають касаційному оскарженню на загальних підставах.

Також Верховний Суд, надаючи оцінку висновкам судів попередніх інстанцій стосовно наявності підстав для залишення позовної заяви без розгляду, зауважив, що строк звернення до адміністративного суду може бути поновлений лише за наявності поважних підстав, наявність яких підтверджена відповідними доказами. Зважаючи на обставини справи, судову практику та норми КАС України колегія суддів погодилася з висновком судів попередніх інстанцій про те, що позивачкою пропущено встановлений законом строк звернення до адміністративного суду з цим позовом, а наведені нею підстави для поновлення цього строку є неповажними, що на тій стадії розгляду справи судом першої інстанції зумовлювало процесуальний наслідок у вигляді постановлення ухвали про залишення позовної заяви без розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 квітня 2021 року у справі № 520/15510/19 (провадження № К/9901/10697/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96685069>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про можливість використання представництвом пільг із податку на прибуток за умови здійснення діяльності, яка має допоміжний і підготовчий характер

Діяльність представництва щодо збирання та/або надання інформації, проведення наукового дослідження зразків хімічної продукції без мети їх подальшої поставки від імені нерезидента не є господарською діяльністю відповідно до податкового законодавства та не належить до діяльності постійних представництв нерезидентів

Об квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної податкової інспекції у Голосіївському районі ГУ ДФС у місті Києві на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 14 липня 2015 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 30 вересня 2015 року у справі № 826/8160/15 (провадження № К/9901/27946/18) за позовом Компанії «Кларіант Консалтинг АГ» до Державної податкової інспекції у Голосіївському районі ГУ ДФС у місті Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено безпідставне користування пільгою з податку на прибуток на підставі пункту 3.2 статті 3 Податкового кодексу України, оскільки платник здійснив тотожну з материнською компанією діяльність, а в цілях оподаткування така діяльність на території України прирівнюється до постійної. Платник податків не погодився з установленими порушеннями та зазначив, що: не здійснює жодних видів діяльності, які виконує материнська компанія, а жоден із видів діяльності, що фактично здійснювався, не збігається з основним чи одним із основних видів діяльності останньої; діяльність не відповідає визначенню господарської діяльності, оскільки вона не передбачає надання послуг жодним особам і не направлена на отримання доходу; платник податків здійснює лише ті види діяльності, які мають підготовчий чи допоміжний характер до діяльності материнської компанії та не створюють постійне представництво в Україні.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Супровід державної санітарно-епідеміологічної експертизи зразків хімічної продукції потрібно вважати підготовчою та допоміжною діяльністю, необхідною

для подальшого продажу консультаційних послуг материнською компанією, що є її основним видом діяльності.

Діяльність представництва щодо збирання та/або надання інформації, проведення наукового дослідження зразків хімічної продукції (тобто без мети їх подальшої поставки від імені нерезидента), не охоплюється поняттям «господарська діяльність», наведеним у підпункті 14.1.36 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, і з урахуванням положень абзацу 3 підпункту 14.1.193 пункту 14.1 статті 14 цього ж Кодексу не належить до постійних представництв нерезидентів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № П/811/3371/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95945862>.

1.2. Про повноваження контролюючого органу щодо списання безнадійної заборгованості

Зобов'язання в судовому рішенні ухвалити уповноваженим податковим органом рішення про списання безнадійного податкового боргу не є втручанням у дискреційні повноваження контролюючого органу

Об квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Донецькій області на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 05 жовтня 2018 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 18 грудня 2018 року у справі за позовом Публічного акціонерного товариства «Донбасенерго» до Головного управління ДФС у Донецькій області (правонаступником якого є Головне управління ДПС у Донецькій області), начальника Головного управління ДФС у Донецькій області про визнання протиправними дій і зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У січні 2018 року платник податків звернувся до суду з позовом, у якому з урахуванням уточнення позовних вимог просив визнати протиправними дії контролюючого органу щодо відмови в списанні безнадійного податкового боргу та зобов'язати начальника Головного управління ДФС у Донецькій області прийняти рішення про списання відповідного боргу. Контролюючий орган, зокрема, посилався на те, що питання щодо прийняття рішення про списання безнадійного податкового боргу віднесено до компетенції контролюючого органу та приймається на основі адміністративного розсуду, оскільки встановлення обов'язкових критеріїв і умов, аналіз поданих платником податків документів, необхідних для прийняття такого рішення, є дискреційними функціями контролюючого органу.

Донецький окружний адміністративний суд задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що відповідний податковий борг

підлягає списанню, а оскаржені дії контролюючого органу не ґрунтуються на дискреційних повноваженнях, оскільки право платника податків на списання безнадійного податкового боргу підтверджується матеріалами справи, що є безумовною підставою для його списання.

Перший апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції в частині зобов'язання начальника прийняти рішення про списання безнадійного податкового боргу та прийняв у цій частині нове, яким зобов'язав контролюючий орган прийняти рішення про списання безнадійного податкового боргу. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що начальник контролюючого органу виконує делеговані повноваження, закріплені положенням, і не виступає як самостійний суб'єкт у спірних правовідносинах.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Дискреційне повноваження надає суб'єкту владних повноважень відповідний ступінь свободи при прийнятті рішення, тобто, у межах, які визначені законом, цей суб'єкт має можливість самостійно (на власний розсуд) обирати один з кількох варіантів рішення. Повноваження суб'єкта владних повноважень не є дискреційними, якщо законом встановлено тільки один варіант рішення.

Суди попередніх інстанцій обґрунтовано відхилили як безпідставні посилання суб'єкта владних повноважень на втручання в дискреційні повноваження контролюючого органу, оскільки судові рішення не містять вимоги про безпосереднє списання податкового боргу, а зобов'язують податковий орган прийняти рішення про списання безнадійного податкового боргу як орган, який наділений такими повноваженнями.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 квітня 2021 року у справі № 805/696/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96080845>.

1.3. Про застосування РРО при прийманні оплати за товар через мережу «Інтернет» за допомогою систем LiqPay і WayForPay

У разі доставки поштою або кур'єрською службою товару, придбаного на умовах передоплати із застосуванням платіжних сервісів LiqPay і WayForPay, суб'єкт господарювання зобов'язаний використовувати РРО та вкладати в поштове відправлення розрахунковий документ установленої законодавством форми та змісту на повну суму проведеної операції, що підтверджує факт купівлі-продажу товарів

16 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 03 жовтня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 січня 2020 року у справі № 520/7835/19 за позовом фізичної особи-підприємця

до Головного управління ДФС у Харківській області, Державної фіскальної служби України про скасування податкової консультації.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом, у якому просив скасувати індивідуальну податкову консультацію. Позивач посилався на те, що при прийманні оплати за товар через мережу Інтернет із використанням систем LiqPay чи WayForPay продавець отримує грошові кошти з розрахункового рахунку фінансової установи (тобто відбувається безготівковий розрахунок для продавця), платіжна картка за місцем реалізації товарів не використовується (тобто операція не підпадає під визначення розрахункової операції), а тому в продавця немає обов'язку використовувати РРО. Контролюючий орган уважав, якщо споживач, використовуючи мережу Інтернет, замовив товар і розрахунок за нього було здійснено із застосуванням платіжних карт LiqPay, WayForPay та інших за умови доставки таких товарів поштою або кур'єрською службою, суб'єкт господарювання зобов'язаний видати розрахунковий документ установленої форми (чек з РРО) і відповідним чином оформлений гарантійний талон (у разі необхідності).

Харківський окружний адміністративний суд задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що податкова консультація є поверхневою та неповною, що не відповідає положенням пункту 52.1 статті 52 Податкового кодексу України, оскільки як платником, так і контролюючим органом не вказано конкретно, у якому питанні (визначення конкретної ситуації) необхідно практично застосувати окремі норми Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».

Перший апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та прийняв у цій частині нове, яким у задоволенні адміністративного позову відмовив. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що надані банку послуги через систему LiqPay і WayForPay є фактично послугами з технологічного та інформаційного обслуговування розрахунків за допомогою платіжних карток, а тому здійснення оплати за допомогою відповідних систем не змінює суті господарської операції, а отже, регулювання правовідносин, що виникають при цьому між сторонами.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У разі доставки поштою або кур'єрською службою товару, придбаного на умовах передоплати із застосуванням платіжних сервісів LiqPay і WayForPay, суб'єкт господарювання зобов'язаний використовувати РРО та вкладати в поштове відправлення розрахунковий документ установленої законодавством форми та змісту на повну суму проведеної операції, що підтверджує факт купівлі-продажу товарів.

Момент виконання продавцем обов'язку передати покупцеві товар у разі укладання електронного договору з умовами доставки товару покупцеві

через перевізника або організацію зв'язку збігається з моментом здачі товару такому перевізникові чи організації зв'язку. Визначення місця проведення розрахунків у розумінні Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» визначається і як місце, де безпосередньо здійснюється розрахунок, так і як місце отримання покупцем попередньо оплачених товарів із застосуванням платіжних карток. У такому разі місцем проведення розрахунків виступає або місце отримання продавцем коштів за товар, або місце передачі продавцем товару перевізникові чи організації зв'язку.

У передбачених законодавством випадках продавець зобов'язаний вкласти в поштове відправлення гарантійний талон, технічний паспорт або інший документ, що його замінює, який має містити обов'язкові реквізити.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2021 року у справі № 520/7835/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339484>.

1.4. Про оподаткування суми процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором

Суми процентів, комісії та/або штрафних санкцій (пені), прощених (анульованих) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним із процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, не включаються до оподаткованого доходу для цілей сплати податку на доходи фізичних осіб

16 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-платника податків на рішення Херсонського окружного адміністративного суду від 21 травня 2019 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 26 лютого 2020 року у справі № 540/304/19 за позовом фізичної особи до Головного управління ДПС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, Херсонської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Херсонській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправними та скасувати податкове повідомлення-рішення, яким збільшено суму грошового зобов'язання з податку на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування. Позивач посилався на неврахування того, що анульована (прощена) сума боргу платника складалася з неустойки (пені), яка була нарахована банком за несвоєчасне виконання боржником грошового зобов'язання, що не були фактично видані такому платнику, а тому не підвищили показники майнового стану, у зв'язку з чим не можуть рахуватись як додаткове благо, що підлягає оподаткуванню. Основна сума боргу,

як стверджував платник податків, була виплачена шляхом реалізації предмета іпотеки. Контролюючий орган посилався на те, що платником податків отримавши додаткове благо у вигляді основної суми боргу (кредиту) платника податку, прощеного (анульованого) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності, не було включено цей дохід до загального річного оподатковуваного доходу та не було сплачено податок на доходи фізичних осіб.

Херсонський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні адміністративного позову.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Доходом платника податку у розумінні норм Податкового кодексу України є основна сума боргу та відсотки за кредитним договором, які були анульовані (прощені) кредитором. Анульовані (прощені) пеня, штраф, підвищені відсотки (за прострочення платежу) та комісійні винагороди не є доходом платника податку, а тому не є об'єктом оподаткування податком з доходу фізичних осіб.

Податковий кодекс України не закріплює для цілей оподаткування конкретно визначеного документа, яким оформлюється факт прощення кредитором боргу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2021 року у справі № 540/304/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339472>.

1.5. Про оподаткування доходу від продажу цілісного майнового комплексу сільськогосподарського фермерського господарства

Дохід, отриманий платником податків від продажу цілісного майнового комплексу сільськогосподарського фермерського господарства (майно, передане до складеного капіталу, нерозподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання), є доходом від продажу нерухомого майна та підлягає оподаткуванню за ставкою 5 %

16 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-платника податків на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 03 травня 2018 року та постанову Вінницького апеляційного адміністративного суду від 28 серпня 2018 року у справі № 802/899/18-а за позовом фізичної особи до Головного управління Державної фіскальної служби у Вінницькій області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправним і скасувати податкове повідомлення-рішення, яким було збільшено суму грошового зобов'язання за платежем «податок на доходи фізичних осіб,

що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування». Позивач посилався на те, що контролюючим органом було протиправно застосовано ставку податку, передбачену пунктом 167.1 статті 167 Податкового кодексу України, і донараховано відповідну суму податку, оскільки кошти, отримані від продажу цілісного майнового комплексу є доходом від продажу нерухомого майна, а не інвестиційним прибутком. Контролюючий орган посилався на те, що платником податків не подано податкову декларацію про майновий стан і доходи та не відображено інвестиційний прибуток (дохід) від операцій з інвестиційними активами, чим занижено загальний річний оподаткований дохід, а також не сплачено податок з таких доходів.

Вінницький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Цілісний майновий комплекс фермерського господарства (майно, передане до складеного капіталу, нерозподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання) є нерухомістю та може бути відчужене на підставі цивільно-правових угод громадянам України, які мають право на створення фермерського господарства, або юридичним особам України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Для цілей оподаткування, дохід отриманий платником податків від продажу цілісного майнового комплексу, є доходом від продажу нерухомого майна та підлягає оподаткуванню за ставкою 5 %.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2021 року у справі № 802/899/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339586>.

1.6. Про підстави нарахування екологічного податку на товар, який хоч і частково втратив свої споживчі властивості, але не розміщувався як відходи

Якщо товар, який хоч і частково втратив свої споживчі властивості, був реалізований за зниженою ціною фізичним особам і не розміщувався як відходи в спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, то відсутні правові підстави для сплати екологічного податку

23 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Головного управління ДПС у Волинській області на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 26 вересня 2019 року, постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2020 року та додаткову постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 26 лютого 2020 року у справі № 140/2371/19 за позовом

Товариства з обмеженою відповідальністю «Агідель» до Головного управління ДПС у Волинській області, Головного управління ДФС у Волинській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом, у якому просив скасувати податкові повідомлення-рішення у зв'язку з безпідставністю нарахування екологічного податку, оскільки відходи у вигляді яєць не зберігалися та не утилізувалися як відходи, а реалізовувалися фізичним особам. Контролюючий орган уважав, що: платник податків самостійно визнавав, що на його товар (яйця інкубаційні) закінчилися строки зберігання та, відповідно, яйця не могли бути продані, тому підлягали утилізації; яйця інкубаційні були зіпсовані та підлягали утилізації як відходи птахівництва, у результаті чого підприємство не сплатило екологічний податок, порушуючи норми пунктів 246.2, 246.3, 246.4, 246.5 статті 246 Податкового кодексу України.

Волинський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Передумовою сплати екологічного податку є розміщення у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах будь-яких речовин, матеріалів і предметів, що утворилися в процесі виробництва чи споживання, а також товарів (продукції), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості та не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення та від яких їх власник позбувається, має намір або має позбутися шляхом утилізації чи видалення, на які не встановлено клас небезпеки.

Відсутні правові підстави для сплати екологічного податку, якщо яйця інкубаційні, які хоч і частково втратили свої споживчі властивості, були реалізовані за зниженою ціною фізичним особам і не розміщувалися як відходи в спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 квітня 2021 року у справі № 140/2371/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96498203>.

2. Митна справа

2.1. Про повернення помилково та/або надмірно сплачених митних платежів

Повернення помилково та/або надмірно сплачених митних платежів із Державного бюджету України є виключними повноваженнями митних органів і органів державного казначейства, хоча суд не позбавлений права зобов'язати цих суб'єктів владних повноважень вчинити дії, ухвалити рішення тощо, тобто виконати

обов'язок, прямо передбачений нормами законодавства, від виконання якого відповідний суб'єкт владних повноважень ухиляється

16 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Одеської митниці ДФС на постанову Одеського окружного адміністративного суду від 04 грудня 2017 року та постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 19 квітня 2018 року у справі № 815/4834/17 за позовом Приватного підприємства «Саона» до Одеської митниці ДФС, за участю Головного управління Державної казначейської служби України в Одеській області як третьої особи, про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник податків звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати протиправною бездіяльність контролюючого органу щодо нескладення висновку про повернення надмірно сплачених до Державного бюджету платежів і неподання цього висновку для виконання до органу казначейства, а також зобов'язати суб'єкта владних повноважень скласти відповідний висновок і подати його на виконання. Позивач посилався на існування рішення суду в адміністративній справі, яке набрало законної сили та яким рішення про коригування митної вартості були скасовані, відповідно до якого контролюючий орган зобов'язаний був за заявою платника скласти висновок про повернення надмірно сплачених митних платежів, що сформувалися у зв'язку з коригуванням митної вартості товарів. Платник податків вважав протиправною відмову в поверненні надміру сплачених грошових коштів, оскільки були виконані всі вимоги, передбачені чинним законодавством з метою повернення таких коштів. Контролюючий орган посилався на такі обставини: заяви про повернення надміру сплачених сум митних платежів до митного органу від платника податків надійшли поза межами 1095 днів, що настає за днем здійснення такої переплати; платник податків у заяві не зазначив види надмірно сплачених митних платежів; суд не може втручатися в дискреційні повноваження митного органу.

Одеський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Одеського апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Повернення помилково та/або надмірно сплачених митних платежів із Державного бюджету України є виключними повноваженнями митних органів і органів державного казначейства, тому суд не може підміняти державний орган і вирішувати питання саме про стягнення таких платежів. Суд не позбавлений права зобов'язати суб'єкта владних повноважень вчинити дії, прийняти рішення тощо, тобто виконати обов'язок, прямо передбачений нормами законодавства, від виконання якого суб'єкта владних повноважень ухиляється.

Зобов'язання контролюючого органу підготувати висновок про повернення надмірно сплачених митних платежів, за відповідних обставин справи,

є ефективним і належним способом відновлення порушеного права платника податків, що виключає подальші протиправні рішення, дії чи бездіяльність відповідного органу.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 квітня 2021 року у справі № 815/4834/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96339546>.

III. справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1.1. Про календарну вислугу років відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»

У цілях Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» календарна вислуга – це вислуга, яка складається з повної кількості календарних днів відповідного періоду (календарний рік – 365 календарних днів, календарний місяць – 30 календарних днів). Для призначення пенсій за вислугу років за цим Законом календарна вислуга років може бути зарахована на пільгових умовах відповідно до Порядку обчислення вислуги років, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393

14 квітня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України в Сумській області (далі – відповідач) на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 23 квітня 2019 року у справі № 480/4241/18 (провадження № К/9901/15011/19) за позовом особи про визнання протиправною відмови щодо перерахунку та переведення на пенсію за вислугу років та зобов'язання вчинити відповідні ді.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачу, яка проходила службу в органах внутрішніх справ та Державної кримінально-виконавчої служби України та після звільнення з якої, призначено пенсію за вислугу років на підставі пункту «б» статті 12 Закону України від 9 квітня 1992 року № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-XII) з 23 вересня 2017 року. Вислуга років позивача станом на день звільнення складала в календарному обчисленні - 21 рік 11 місяців 4 дні, у пільговому - 23 роки 3 місяці 3 дні, страховий стаж – 26 років 5 місяців 17 днів. У подальшому з 07 грудня 2017 року позивача у зв'язку з визнанням особою з інвалідністю III групи переведено на отримання пенсії по інвалідності (інвалідність пов'язана з виконанням службових обов'язків та встановлена терміном на два роки по 20 жовтня 2019 року). 10 жовтня 2018 року позивач звернулась до відповідача із заявою про переведення її на пенсію за вислугу років відповідно до пункту «а» статті 12 Закону № 2262-XII, оскільки вислуга її років для призначення пенсії на день звільнення (22 вересня 2017 року) у пільговому обчисленні становить 23 роки 3 місяці 3 дні, що, як вважає позивач, є достатньою підставою для набуття нею права на вказаний вид пенсії.

Відповідач відмовив у зв'язку з тим, що її вислуга років на день звільнення зі служби у календарному обчисленні складає лише 21 рік 11 місяців 4 дні. Вважаючи такі дії відповідача протиправними, позивач звернулася до суду з позовом у цій справі.

Сумський окружний адміністративний суд рішенням від 17 грудня 2018 року відмовив у задоволенні позову, посилаючись на те, що Законом № 2262-XII не передбачено пільгові умови призначення пенсії за вислугу років, а постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393, якою затверджено Порядок обчислення вислуги років (далі – Постанова № 393), суперечить цьому закону і не застосовується.

Другий апеляційний адміністративний суд постановою від 23 квітня 2019 року скасував рішення суду першої інстанції та позов задовольнив частково, виходячи з того, що Законом № 2262-XII передбачена можливість призначення пенсії на пільгових умовах і Постанова № 393 цьому закону не суперечить.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 23 квітня 2019 року – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Судова палата врахувала висновки об'єднаної палати Верховного Суду у постанові від 03 березня 2021 року у справі № 805/3923/18-а, що «.....основним актом, на підставі якого здійснюється обчислення періоду проходження військової служби для зарахування його до стажу є Закон №2262-XII. Пільгове обчислення періоду проходження військової служби є похідним від визначальної підстави і може визначатись іншими підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема, Постановою № 393. Можливість пільгового обчислення вказаного періоду пов'язується, насамперед, зі спеціальним статусом, якого особи набули в результаті виконання відповідної роботи, яка визначена у законодавчому порядку...» та зробила висновок про те, що передбачена Порядком № 393 можливість пільгового зарахування окремих видів служби спрямована на реалізацію Закону № 2262-XII і положенням цього закону не суперечить. Крім того, право на пільговий залік вислуги років для осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби передбачене також і Законом України від 23 червня 2005 року № 2713-IV «Про Державну кримінально-виконавчу службу України».

Верховний Суд виходив з того, що Закон № 2262-XII передбачає єдину та обов'язкову умову призначення пенсії за вислугу років - наявність у особи певної кількості років певного виду служби (вислуги). При цьому, наявність необхідної вислуги років забезпечує право на пенсію за вислугу років безвідносно до віку, стажу та працездатності особи.

Визначення у Законі № 2262-XII вислуги саме в календарних роках передбачає обов'язкову вислугу усіх календарних днів (365), що в такому випадку і буде становити календарний рік і буде відповідати правилу, закріпленому в частині 4 статті 17 цього ж закону, щодо можливості врахування при призначенні пенсії тільки повних років вислуги. Отже, передбачена Законом № 2262-XII календарна вислуга – це вислуга, яка складається з повної кількості календарних днів

відповідного періоду (календарний рік – 365 календарних днів, календарний місяць – 30 календарних днів).

В свою чергу, передбачені статтею 171 Закону № 2262-XII пільгові умови призначення пенсій відповідно до Порядку № 393 полягають у пільговому (кратному) зарахуванні вислуги років. При цьому, таке зарахування не є самостійним видом вислуги і не конкурує з її календарним обчисленням, а є лише пільговим зарахуванням уже наявної вислуги. Фактична тривалість вислуги при такому зарахуванні не змінюється, а лише зараховується на пільгових (кратних) умовах. Завдяки такому зарахуванню необхідну кількість років для призначення пенсії за вислугу років особа набуває швидше, порівняно із зарахуванням вислуги на загальних (не пільгових) умовах, що і становить природу пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за Законом № 2262-XII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 квітня 2021 року у справі № 480/4241/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96250219>.

1.1.2. Про заміну боржника виконавчого провадження у справі, у якій відповідачем є пенсійний орган, що розташовується на території проведення антитерористичної операції

Для здійснення ефективного захисту та відновлення порушених прав громадян України, які є внутрішньо переміщеними особами, правонаступництво між пенсійними органами та заміна боржника виконавчого провадження у справі є виправданим та необхідним для виконання судового рішення, яке набрало законної сили

21 квітня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Марківського районного суду Луганської області від 25 червня 2019 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2019 року за її заявою про заміну боржника виконавчого провадження у справі № 429/3281/13-а (провадження № К/9901/27575/19) за позовом цієї ж особи до Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області про визнання неправомірними дій щодо перерахунку та виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Донецького апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2014 року Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області зобов'язано здійснити перерахунок та виплату пенсії позивачу з 01 листопада 2013 року на підставі довідки Територіального управління Державної судової адміністрації України в Луганській області № 129 від 23 жовтня 2013 року. Це рішення набрало законної сили, однак не було виконане. Також був

виданий виконавчий лист від 24 лютого 2014 року та відкрито виконавче провадження.

Позивач як внутрішньо переміщена особа з листопада 2014 року знаходиться на обліку в Головному управлінні Пенсійного фонду України у Львівській області. У зв'язку зі зміною місця проживання та для належного виконання судового рішення, за яким виданий виконавчий лист, вона звернулася до суду із заявою про заміну боржника у виконавчому провадженні, зокрема, заміни Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області на Головне управління Пенсійного фонду України у Львівській області.

Відмовляючи у задоволенні заяви про заміну боржника у виконавчому провадженні, суди виходили з того, що на момент вирішення вказаної справи не визначено орган, до компетенції якого переходять функціональні обов'язки Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області. Сам територіальний орган Пенсійного фонду України не ліквідовано та не реорганізовано, а отже, Головне управління Пенсійного фонду України у Львівській області не є правонаступником Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, ухвалу Марківського районного суду Луганської області від 25 червня 2019 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2019 року скасував та прийняв нову постанову, якою заяву особи про заміну боржника виконавчого провадження задовольнив частково.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів виходила з того, що прийняття законодавцем Закону України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» (далі – Закон № 1706-VII) спрямоване на встановлення додаткових гарантій дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, до яких належить і позивач, а не на звуження обсягу їх прав, та з підходу, згідно з яким право на пенсію та її одержання не може пов'язуватися з місцем проживання людини, що застосовано в низці рішень Конституційного Суду України, Верховного Суду та ЄСПЛ.

Верховний Суд встановив, що смт. Слов'яносербськ Луганської області відноситься до переліку населених пунктів, на території яких здійснюється антитерористична операція і органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження; Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області не ліквідовано у встановленому законом порядку, а його реорганізація включала декілька етапів: передача частини повноважень Управлінню Пенсійного фонду України в Новоайдарському районі, яке, в свою чергу, було реорганізоване шляхом злиття в Старобільське об'єднане управління Пенсійного фонду України Луганської області, яке в результаті чергової реорганізації шляхом приєднання приєднується до Головного управління Пенсійного фонду України в Луганській області.

Правонаступництво у сфері управлінської діяльності органів державної влади (публічне правонаступництво) передбачає повне або часткове передання (набуття) адміністративної компетенції одного суб'єкта владних повноважень (суб'єкта публічної адміністрації) до іншого або внаслідок припинення первісного суб'єкта, або внаслідок повного чи часткового припинення його адміністративної компетенції.

Судова палата наголосила на тому, що виконання судового рішення, яке набрало законної сили, є складовою частиною принципу юридичної визначеності, без якого є неможливим ефективне відновлення порушених прав, за захистом яких особа звертається до суду.

Отже, виконання судового рішення є складовою частиною судового розгляду та завершальною стадією судового провадження, а неможливість виконати рішення суду призведе до порушення прав, гарантованих ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку про те, що для здійснення ефективного захисту прав позивача, як громадянки України, яка є внутрішньо переміщеною особою, необхідно замінити боржника у виконавчому листі, виданому на виконання постанови Донецького апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2014 року у цій справі з Управління Пенсійного фонду України в Слов'яносербському районі Луганської області на Головне управління Пенсійного фонду України в Луганській області.

Відтак, рішення судів попередніх інстанцій підлягають скасуванню з прийняттям нової постанови про часткове задоволення заяви позивача

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 квітня 2021 року у справі № 429/3281/13-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96706614>.

1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.2.1. Про підстави для виключення знаку для товарів та послуг з митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності

Органи доходів і зборів повинні сприяти захисту прав інтелектуальної власності, а тому виключення об'єкта права інтелектуальної власності з митного реєстру може мати місце лише з підстав та порядку, прямо передбачених законом

01 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «ТД Ирбис» на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 19 грудня 2019 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 06 жовтня 2020 року, у справі № 520/8421/19 (провадження № К/9901/30833/20) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ТД

Ирбис» до Державної фіскальної служби України про визнання протиправним та скасування рішення про виключення знаку для товарів та послуг.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «ТД Ирбис» належать майнові права на знак для товарів і послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1» за свідоцтвом України на знак для товарів і послуг від 11.03.2013 № НОМЕР_1. 16.09.2014 ТОВ «ТД Ирбис» подало до ДФС України заяву про сприяння захисту майнових прав інтелектуальної власності. 28.11.2014 ДФС України зареєстровало у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності за № 2322 знак для товарів і послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1». 21.02.2019 ДФС України повідомило ТОВ «ТД Ирбис» про виключення з митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності знаку для товарів і послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1».

Підставою для прийняття рішення про виключення з митного реєстру стало встановлення фіскальною службою, що: Товариство з обмеженою відповідальністю «Ирбис-Авто» (далі – ТОВ «Ирбис-Авто»), Товариство з обмеженою відповідальністю «ТТК» (далі – ТОВ «ТТК»), Товариство з обмеженою відповідальністю «Ирбис-Сервіс» (далі – ТОВ «Ирбис-Сервіс»), які вказувалися ТОВ «ТД Ирбис» у заяві від 16.09.2014 про сприяння захисту майнових прав інтелектуальної власності, за відомостями бази даних ДФС «Інспектор» не здійснюють експорт та імпорт товарів за знаком для товарів і послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1»: ТОВ «Ирбис-Авто» - з 28.02.2013, ТОВ «ТТК» - з 25.04.2014, ТОВ «Ирбис-Сервіс» - з 28.01.2014.

Рішенням Харківського окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Суди виходили з того, що позивач не вчинив дій, спрямованих на внесення змін до інформації митного реєстру щодо найменування підприємства ТОВ «Ирбис-Сервіс», яке не здійснює експорт або імпорт товарів зі знаком для товарів і послуг «VIRGIS» у зв'язку з припиненням. Зазначене свідчить про недостовірність відомостей в заяві позивача про сприяння захисту майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Тому ДФС України мала визначені п. 2.8 Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 648 (далі - Порядок № 648) підстави для прийняття рішення про виключення знаку для товарів та послуг «VIRGIS» з митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував судові рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Пункт 2.8 Порядку № 648 містить вичерпний перелік підстав для виключення об'єкта права інтелектуальної власності з Держмитслужбою України з митного реєстру: у разі закінчення строку реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності; за заявою правовласника; за рішенням суду; у разі закінчення строку правової охорони об'єкта права інтелектуальної власності чи її дострокового припинення; у разі відмови правовласника відшкодувати витрати за зберігання

товарів, митне оформлення яких призупинено на підставі даних митного реєстру або з власної ініціативи митних органів, на складах митних органів; у разі відмови правовласника відшкодувати за власний рахунок витрати за знищення товарів відповідно до статті 401 Митного кодексу України; у разі виявлення недостовірності відомостей, наведених правовласником у Заяві та доданих до неї матеріалах.

Верховний Суд зазначив, що оскаржуване рішення органу ДФС про виключення з митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності запису про знак для товарів та послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1» за свідоцтвом України № НОМЕР_1, фактично прийнято на підставі неактуальності відомостей в митному реєстрі щодо юридичної особи, яка має право здійснювати експорт та імпорт товарів.

Проте, зазначені обставини не свідчать про недостовірність відомостей, наведених правовласником у заяві про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності та доданих до неї матеріалах, адже ДФС України зареєстровало знак для товарів і послуг «ІНФОРМАЦІЯ_1» у митному реєстрі за № 28.11.2014, а ТОВ «Ирбис-Сервіс» припинено 14.08.2015. Тобто такі обставини не існували на момент подання ТОВ «ТД Ирбис» заяви про реєстрацію знаків для товарів та послуг.

Крім цього, до ТОВ «ТД Ирбис» перейшли права та обов'язки припиненого ТОВ «Ирбис-Сервіс». Таке правонаступництво включає і перехід права здійснювати експорт та імпорт товарів, що містять об'єкт права інтелектуальної власності.

Верховний Суд звернув увагу, що органи доходів і зборів повинні сприяти захисту прав інтелектуальної власності. Зважаючи на це завдання, виключення об'єкта права інтелектуальної власності з митного реєстру може мати місце лише з підстав та порядку, прямо передбачених законом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 квітня 2021 року у справі № 520/8421/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/95945851>.

1.2.2. Про відсутність правової колізії між положеннями статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» та Порядком видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки

Поняття «дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки», яке застосовано у статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального», охоплює всі документи дозвільного характеру, які передбачені статтею 21 Закону України «Про охорону праці» та Порядком видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затверджений постановою

Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1107, видані уповноваженим органом з дотриманням встановленого порядку

06 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області на рішення Житомирського окружного адміністративного суду у складі судді від 18 серпня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 20 жовтня 2020 року, у справі № 240/8544/20 (провадження № К/9901/33587/20) за позовом дочірнього підприємства «Пропан» до Головного управління Державної податкової служби у Житомирській області про скасування рішення ГУ ДПС у Житомирській області від 15 травня 2020 року № 153 про відмову у видачі ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У квітні 2020 року ДП «Пропан» звернулося із заявою до ГУ ДПС у Житомирській області щодо ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом.

Рішенням ГУ ДПС у Житомирській області від 15 травня 2020 року № 153 відмовлено ДП «Пропан» у видачі ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом. Підставою для відмови у видачі ліцензії слугувало порушення заявником статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального», а саме: до заяви на видачу ліцензії долучено не всі документи, зокрема, не наданий дозвіл на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки за адресою місця роздрібної торгівлі паливом.

Рішенням Житомирського окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково. Суди виходили з того, що позивачем на виконання вимог статті 15 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» при зверненні із заявою до ГУ ДПС у Житомирській області щодо ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом було надано всі необхідні, визначені законодавством копії документів, а тому відмова ГУ ДПС у Житомирській області у видачі ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом є безпідставною та необґрунтованою, адже позивачем дотримано всіх встановлених законодавством вимог для отримання такої ліцензії.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Для здійснення господарської діяльності, зокрема, з роздрібною торгівлю паливом, суб'єкт господарювання має отримати ліцензію на здійснення такої діяльності. Вичерпний перелік документів, що подається разом із заявою про отримання ліцензії, визначений статтею 15 Закону України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового,

кон'ячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» (далі – Закон № 481/95-ВР). У цьому переліку, крім іншого, визначено дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

Порядок та підстави видачі дозволу, надання якого вимагається статтею 15 Закону № 481/95-ВР, не урегульовано положеннями зазначеного Закону. Натомість такий порядок визначається статтею 21 Закону України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII «Про охорону праці» (далі – Закон № 2694-XII) та Порядком видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2011 року № 1107 (далі - Порядок № 1107).

У свою чергу, стаття 21 Закону № 2694-XII допускає можливість виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації (застосування) машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази за умови, якщо такі роботи та устаткування віднесені до переліку, який затверджується Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, аналіз положень абзацу четвертого частини тридцять восьмої статті 15 Закону № 481/95-ВР у системному зв'язку зі статтею 21 Закону № 2694-XII та пунктом 21 Порядку № 1107 дає підстави дійти висновку про те, що поняття «дозвіл», яке застосовано у статті 15 Закону 481/95-ВР, охоплює всі документи дозвільного характеру, які передбачені статтею 21 Закону № 2694-XII та Порядком № 1107, видані уповноваженим органом з дотриманням встановленого порядку.

З матеріалів справи вбачається, що 22 квітня 2020 року за вх. № 162-20 у журналі обліку суб'єктів господарювання в Управлінні Держпраці Житомирської області зареєстрована декларація відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з охорони праці надана ДП «Пропан», яка була приєднана позивачем до заяви про отримання ліцензії на право роздрібної торгівлі паливом.

З огляду на зазначене, колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку про помилковість доводів скаржника про те, що Закон № 2694-XII та Порядок № 1107 суперечать положенням Закону № 481/95-ВР.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 квітня 2021 року у справі № 240/8544/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/96081050>.

1.2.3. Про умову для ухвалення рішення про взяття на облік громадянина з метою направлення його на лікування за кордон

Єдиною умовою для ухвалення рішення про взяття на облік громадянина з метою направлення його на лікування за кордон є неможливість надання необхідної медичної допомоги закладами охорони здоров'я України, що підтверджується висновком групи експертів Міністерства охорони здоров'я України

13 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 28.05.2019, та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 27.08.2019 у справі № 640/1614/19 (провадження № К/9901/26088/19) за позовом ОСОБА_1 до Комісії Міністерства охорони здоров'я України з питань направлення на лікування за кордон, Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 19.03.2018 у справі № 826/15437/17 позовні вимоги ОСОБА_1 до Комісії з питань направлення на лікування за кордон задоволено частково: визнано протиправним та скасовано рішення Комісії з питань направлення на лікування за кордон, оформлене протоколом від 23.03.2017 № 9 щодо відмови ОСОБА_1 у направленні на лікування за кордон; зобов'язано Комісію з питань направлення на лікування за кордон повторно розглянути звернення Хмельницької обласної державної адміністрації від 16.09.2016 № 02/1689 з врахуванням висновків суду.

Згідно із висновком про необхідність направлення хворого на лікування за кордон від 28.09.2019 група експертів МОЗ зазначила, що у ОСОБА_1 має місце спадкова патологія сполучної тканини - синдром Елерса-Данлоса, який проявляється судинною недостатністю, і дезагрегаційна тромбоцитопатія є проявом цього захворювання. Лікування цієї хвороби проводиться симптоматично. У світі відсутні специфічні методи лікування спадкової хвороби і тому підстав для направлення пацієнта на лікування за кордон на цей час немає.

На виконання рішення суду 02.10.2018 Комісією з питань направлення на лікування за кордон прийнято рішення, яке оформлено протоколом від 02.10.2018 № 14 про відмову у взятті на облік ОСОБА_1, направленні та оплаті його лікування за рахунок коштів державного бюджету, передбачених МОЗ України на зазначену мету.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позовні вимоги. Суди виходили із того, що оскільки охорона здоров'я є одним з пріоритетних напрямів державної діяльності, а відповідачем не надано жодних доказів на підтвердження доводів щодо спадкової патології хвороби позивача та можливості встановлення таких обставин за результатами аналізу медичної документації ОСОБА_1, тому оспорюване рішення відповідача є необґрунтованим та передчасним.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

На підставі аналізу положень Основ законодавства України про охорону здоров'я, постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1079 «Про забезпечення організації направлення громадян України для лікування за кордон»

Верховний Суд зазначив, що єдиною умовою для прийняття рішення про взяття на облік громадянина з метою направлення його на лікування за кордон є неможливість надання необхідної медичної допомоги закладами охорони здоров'я України, що підтверджується висновком групи експертів МОЗ.

Існує дві законодавчо визначених підстави для відмови у взятті на облік громадянина, який потребує лікування за кордоном, а саме:

1) подання відповідними уповноваженими органами до Комісії МОЗ з питань направлення для лікування за кордон не повного комплексу документів стосовно хворого щодо якого ініціюється направлення на лікування за кордон;

2) отримання висновку групи експертів МОЗ про відсутність підстав для направлення пацієнта для лікування за кордон.

В оспорюваному рішенні Комісії з питань направлення на лікування за кордон, яке оформлено у вигляді протоколу від 02.10.2018 № 14 не міститься вичерпного і зрозумілого обґрунтування, чому саме з'явилися підстави стверджувати про спадкову патологію, яку не було встановлено позивачу раніше, а також можливість чи неможливість її лікування в Україні. При цьому, позивача раніше направляли за кордон на лікування хвороби - дезагрегаційна тромбоцитопатія, яка, як зазначено у висновку експертів МОЗ України від 28.09.2018 за напрямком «Гематологія», є проявом основного захворювання синдрому Елерса - Данлоса, що підтверджується рішенням Комісії Міністерства охорони здоров'я України з питань направлення на лікування за кордон від 11.12.2008 № 12.

У зв'язку із наведеним не може бути визнане законним рішення суб'єкта владних повноважень, яке прийнято необґрунтовано, тобто без урахування усіх обставин, що мають значення для прийняття рішення, у зв'язку із чим колегія суддів погодилась із висновками судів попередніх інстанцій про його скасування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 квітня 2021 року у справі № 640/1614/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/96250072>.

1.2.4. Про визначення кола осіб, які мають право на отримання страхових виплат у разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві

Сімейний кодекс України є спеціальним законом, який має враховуватись при визначенні поняття сім'ї та її членів під час вирішення питання щодо наявності права на отримання допомоги, передбаченої Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»

22 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 в інтересах неповнолітньої дочки ОСОБА_2 на рішення Луганського окружного адміністративного суду від 29.05.2019 та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 17.07.2019 у справі № 360/1239/19 (провадження № К/9901/22831/19) за позовом ОСОБА_1 в інтересах неповнолітньої дочки ОСОБА_2 до Управління

виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Луганській області про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 перебувала у шлюбі з ОСОБА_3, та має спільну доньку ОСОБА_2. 29.08.2018 у Відокремленому підрозділі Шахта «Тошківська» Державного підприємства «Первомайськвугілля» Міністерства енергетики та вугільної промисловості України стався нещасний випадок, внаслідок якого загинув ОСОБА_3.

У зв'язку із настанням страхової події, дочці загиблого як особі, яка перебувала на його утриманні, була призначена та виплачена одноразова допомога в сумі 20 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

29.01.2019 ОСОБА_1 в інтересах неповнолітньої доньки звернулася до Попаснянського відділення Управління із заявою про отримання одноразової допомоги на сім'ю в зв'язку зі смертю чоловіка внаслідок нещасного випадку на виробництві.

Відповідач листом повідомив заявницю про відсутність правових підстав для нарахування та виплати одноразової допомоги, з огляду на те, що неповнолітня донька не входить до складу сім'ї загиблого ОСОБА_3.

Відмовляючи в задоволенні позову, суди попередніх інстанцій виходили з того, що неповнолітня донька потерпілого не є членом сім'ї свого батька, оскільки проживала окремо, спільним побутом пов'язані не були, взаємних прав та обов'язків не мали. Натомість згідно інформації, зазначеній у довідці Виконавчого комітету Тошківської селищної ради від 14.03.2019 №14, разом із ОСОБА_3 мешкала його співмешканка ОСОБА_4. Таким чином, за висновками судів попередніх інстанцій, ОСОБА_2 не набула право на отримання страхової виплати у сумі, що дорівнює 100 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував судові рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Визначення поняття сім'ї та її членів закріплено в Сімейному Кодексі України

За його нормами неповнолітня дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає (абзац 3 частини другої статті 3 Сімейного Кодексу України).

Відповідно до загальних засад регулювання сімейних відносин, визначених статтею 7 СК України, дитина має бути забезпечена можливістю здійснення її прав, установлених Конституцією України, Конвенцією про права дитини, іншими міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, непрацездатних членів сім'ї.

Закон України від 23.09.1999 №1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - Закон № 1105-XIV) не містить визначення сім'ї та її членів.

За такого правового регулювання з урахуванням предмету спору, Верховний Суд дійшов висновку, що Сімейний Кодекс України є спеціальним законом який має враховуватись при визначенні поняття сім'ї та її членів при вирішенні питання щодо наявності права на отримання допомоги передбаченої Законом №1105-XIV.

Отже, в світлі даних правовідносин факт проживання неповнолітньої доньки, після розлучення подружжя, окремо від батька (в даному випадку потерпілого) не свідчить, що така перестала бути сім'єю ОСОБА_3 та відповідно втратила право на отримання страхових виплат внаслідок настанням страхового випадку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 квітня 2021 року у справі № 360/1239/19 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/96463884>.

1.2.5. Про недопущення формалізму під час проведення реєстраційних дій

Формальні неточності в документах, які не породжують юридичних наслідків, не можуть бути, за загальним правилом, доказом невідповідності документів вимогам Конституції та законам України та підставою для відмови державного реєстратора у проведенні реєстраційної дії

27 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 в інтересах неповнолітньої дочки ОСОБА_2 на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 28 вересня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 19 листопада 2020 року у справі № 127/12200/20 (провадження № К/9901/35349/20) за позовом ОСОБА_1 до державного реєстратора відділу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців Департаменту адміністративних послуг Вінницької міської ради про визнання рішення протиправним та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач як власник ПП "ЄЛЕНА" звернувся до державного реєстратора з заявою про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, з метою проведення реєстраційної дії "Внесення змін до відомостей про юридичну особу, що не пов'язані зі змінами в установчих документах" щодо ПП "ЄЛЕНА". До заяви позивач додав документ про сплату адміністративного збору та рішення власника ПП "ЄЛЕНА" № 2 від 30 вересня 2019 року.

За результатами розгляду поданих позивачем документів, 1 жовтня 2019 року державний реєстратор прийняла рішення (повідомлення) про відмову у проведенні

державної реєстрації, яким відмовила у проведенні зазначеної вище реєстраційної дії щодо ПП "ЄЛЕНА".

В обґрунтування своєї відмови відповідач вказав на те, що подані для реєстрації документи суперечать вимогам Конституції України та законів України, а саме порушено вимоги статті 241-1 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України), оскільки днем звільнення вважається останній день роботи. Водночас з рішення власника підприємства від 30 вересня 2019 року № 2 вбачається, що рішення про звільнення директора ОСОБА_2 з 29 вересня 2019 року прийнято уповноваженим органом управління (яким згідно з пунктом 6.3. Статуту є власник) лише 30 вересня 2019 року.

Крім того, у повідомленні про відмову у проведенні державної реєстрації відповідач зазначив про наявність підстав для зупинення розгляду поданих позивачем документів.

Рішенням Вінницького окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково. Суди виходили із того, що оскаржуване рішення (повідомлення) відповідача про відмову у проведенні державної реєстрації в частині зазначення про наявність підстав для зупинення розгляду документів позивача не відповідає вимогам законності та обґрунтованості, а тому в цій частині визнається судом протиправним і таким, що підлягає скасуванню.

Водночас, суди попередніх інстанцій зазначили, що аналіз норм КЗпП України дають змогу дійти висновку, що саме в день звільнення роботодавця зобов'язаний видати працівникові трудову книжку та провести з ним повний розрахунок, а останнім робочим днем працівника є день звільнення. Працівник не може бути звільнений у день, який передує дню видання роботодавцем наказу про звільнення. Працівник може бути звільнений лише в день видання наказу роботодавця, або у будь-який наступний день за днем видання наказу про звільнення. В іншому разі, якщо звільнити працівника "заднім числом", виконання вимог статті 47, 116 КЗпП України, буде неможливим.

Разом з тим, як встановлено з рішення власника ПП "ЄЛЕНА" № 2 від 30 вересня 2019 року, директора підприємства ОСОБА_2 звільнено власником з 29 вересня 2019 року, тобто в переддень прийняття рішення про звільнення, до того ж в загальний вихідний день, яким є неділя.

На думку суду першої інстанції, зазначена невідповідність не є формальною, адже у випадку проведення відповідних реєстраційних змін фактично відбудеться легалізація факту зміни керівника юридичної особи "заднім числом", що є недопустимим.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував судові рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд звернув увагу на те, що перед проведенням державної реєстрації державний реєстратор повинен пересвідчитися в достатності, належності

та правильності оформлення документів, поданих заявниками для вчинення реєстраційних дій, а також встановити відповідність заявлених прав документам, що їх посвідчують. У разі ж встановлення невідповідності документів вимогам Конституції та законів України, держаний реєстратор приймає рішення про відмову у державній реєстрації.

Водночас формальні неточності в документах, які не породжують юридичних наслідків, не можуть бути, за загальним правилом, доказом невідповідності документів вимогам Конституції та законів України, та підставою для відмови державного реєстратора у проведенні реєстраційної дії.

Верховний Суд зазначив, що державним реєстратором помилково витлумачено положення статті 241-1 КЗпП України, якими встановлено порядок обчислення строків, передбачених цим Кодексом, а не процедура звільнення. Також відповідачем помилково ототожнено дату звільнення, яка визначена останнім робочим днем ОСОБА_2, із датою оформлення власником юридичної особи документів, які не стосуються трудових правовідносин.

Відповідачем у спірному рішенні наведено формальні підстави для відмови позивачу у проведенні реєстраційних дій, а саме з посиланням на положення статті 241-1 КЗпП України та прийнято рішення, яке не відповідає критеріям, встановленим частиною другою статті 2 КАС України, а саме, непропорційно, зокрема, без дотримання необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав та інтересів позивача і цілями, на досягнення яких спрямоване рішення відповідача від 1 жовтня 2019 року про відмову у проведенні державної реєстрації. Щодо підстав для зупинення державним реєстратором розгляду поданих позивачем документів колегія суддів Верховного Суду зазначила наступне.

За змістом пункту 3 частини першої статті 15 Закону № 755-IV документи, що подаються для державної реєстрації, не повинні містити підчищення або дописки, закреслені слова та інші виправлення, не обумовлені в них, орфографічні та арифметичні помилки, заповнюватися олівцем, а також містити пошкодження, які не дають змоги однозначно тлумачити їх зміст.

Вказаних недоліків при оформленні рішення власника ПП "ЄЛЕНА" № 2 від 30 вересня 2019 року судами попередніх інстанцій не встановлено, а посилання на них в повідомленні відповідача відсутнє.

Отже, безпідставними слід вважати доводи реєстратора про недотримання у даному випадку вимог пункту 3 частини першої статті 15 Закону № 755-IV і, як наслідок, зупинення розгляду поданих позивачем документів на підставі пункту 2 частини першої статті 27 Закону № 755-IV.

Крім того, відповідач зазначає, що нормами чинного законодавства не передбачено внесення змін до Єдиного державного реєстру про "підписантів", оскільки згідно з пунктом 13 частини другої статті 9 Закону № 755-IV вірною дефініцією є "особи, які мають право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори".

Однак, наведене колегія суддів Верховного Суду визнала проявом надмірного формалізму, оскільки зі змісту рішення власника ПП "ЄЛЕНА" № 2 від 30 вересня 2019 року та інших наявних в розпорядженні реєстратора документів, можливо встановити, що йдеться саме про зміну особи, яка має право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, але при цьому застосоване інше, часто уживане на практиці поняття "підписант".

Крім того, в оскаржуваному повідомленні про відмову у проведенні державної реєстрації державний реєстратор також вказала на невідповідність документів позивача вимогам статті 15 та пункту 3 частини першої статті 27 Закону № 755-IV, оскільки заявник не підписав сторінку заяви про державну реєстрацію.

Однак, колегія суддів зазначила, що з наведених мотивів неможливо встановити, яку саме сторінку, на думку відповідача, не підписав заявник. Оскільки, судами попередніх інстанцій було витребувано оригінал заяви позивача від 30 вересня 2019 року та встановлено, що вона заповнена на бланку форми 3, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України від 18 листопада 2016 року № 3268/5. При цьому підписи заявника у відповідних полях заяви проставлені позивачем на кожній заповненій сторінці заяви.

Останньою підставою для зупинення розгляду документів позивача, на думку державного реєстратора, є заповнення "поля" реєстраційної картки щодо району міста в кінцевого бенефіціарного власника та заповнення "поля" паспортні дані щодо керівника та особи, яка має право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори.

Так, як встановлено судами попередніх інстанцій із з заяви позивача від 30 вересня 2020 року, вищезазначені "поля" дійсно заповнені. Втім, на переконання суду, у даному випадку це не може свідчити про невідповідність відомостей, зазначених у заяві про державну реєстрацію, відомостям, зазначеним у документах, поданих для державної реєстрації, або відомостям, що містяться в Єдиному державному реєстрі, а тому не дає підстав для зупинення розгляду документів відповідно до пункту 3 частини першої статті 27 Закону № 755-IV.

Так, заява позивача про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань стосувалася внесення змін до відомостей про юридичну особу ПП "ЄЛЕНА", що не пов'язані зі змінами в установчих документах. Зокрема, вказаною заявою позивач просив реєстратора провести реєстрації дії щодо зміни керівника або відомостей про керівника юридичної особи та щодо зміни фізичних осіб або зміни відомостей про фізичних осіб-платників податків, які мають право вчиняти дії від імені юридичної особи без довіреності, у тому числі підписувати договори.

Водночас кінцевий бенефіціарний власник підприємства, так само як і відомості про нього, залишалися незмінними.

За цих обставин суд доходить висновку, що факт заповнення заявником "поля" реєстраційної картки "район міста" в розділі "місце проживання кінцевого

бенефіціарного власника" не перешкоджав розгляду державним реєстратором заяви по суті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 квітня 2021 року у справі № 127/12200/20 можна ознайомитися за посиланням – <http://reyestr.court.gov.ua/Review/96706627>.

IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Судові рішення, ухвалені судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1.1. Про стаж роботи суддів судів загальної юрисдикції, що дає право на одержання надбавки до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки

До стажу роботи суддів судів загальної юрисдикції, що дає право на одержання надбавки до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки, крім часу роботи на посадах суддів, не зараховується час роботи на посадах науково-педагогічних працівників

26 квітня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Державної судової адміністрації України на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 27 березня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 02 червня 2020 року у справі № 460/2067/19 за позовом особи до Волинського окружного адміністративного суду, за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача - Державної судової адміністрації України, про визнання протиправними дій щодо відмови у здійсненні перерахунку стажу роботи, який дає право на одержання доплати до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Указом Президента України від 24 жовтня 2008 року позивач призначений на посаду судді Волинського окружного адміністративного суду строком на п'ять років.

Постановою Верховної Ради України від 05 вересня 2013 року позивач обраний на посаду судді Волинського окружного адміністративного суду безстроково.

До призначення на посаду судді Волинського окружного адміністративного суду позивач, згідно із записами у трудовій книжці, працював на посадах науково-педагогічних працівників та навчався в аспірантурі у Волинському державному університеті імені Лесі Українки (заклад вищої освіти IV рівня акредитації).

8 квітня 2019 року позивач звернувся із заявою до виконуючого обов'язки голови Волинського окружного адміністративного суду, у якій просив здійснити перерахунок стажу роботи, що дає право на одержання доплати до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки, зарахувавши до нього період роботи на посадах науково-педагогічних працівників та час навчання в аспірантурі у Волинському державному університеті імені Лесі Українки (закладі вищої освіти IV рівня акредитації)

Листом від 13 червня 2019 року відповідач повідомив позивача про відсутність підстав для проведення перерахунку стажу роботи, що дає право на одержання доплати до посадового окладу за вислугу років, додаткової відпустки та проведення виплат, оскільки вказаний стаж роботи на посадах науково-педагогічних працівників та час навчання в аспірантурі міг би бути врахований за умови подальшого призначення на посаду державної служби відповідно до Закону України «Про державну службу».

Задовольняючи позов, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, дійшов висновку, що науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти III і IV рівнів акредитації Законом України від 23 травня 1991 року № 1060-XII «Про освіту» (далі – Закон № 1060-XII; у редакції, чинній станом на час перебування позивача на посадах науково-педагогічних працівників) надавалися за змістом такі ж пільги, які були передбачені для суддів статтею 44 Закону України від 15 грудня 1992 року № 2862-XII «Про статус суддів» (далі – Закон № 2862-XII; у редакції, чинній на момент призначення позивача на посаду судді).

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 27 березня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 02 червня 2020 року скасував та прийняв нову постанову, якою у задоволенні позову особи відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів виходила з того, що Закон № 2862-XII, , для суддів судів загальної юрисдикції передбачив такі пільги, як щомісячна надбавка за вислугу років та додаткова відпустка, за умови наявності відповідного стажу роботи, що дає право на їх одержання, до якого, крім часу роботи на посадах суддів, зараховується час роботи на посадах слідчих, прокурорських працівників, а також інших працівників, яким законом передбачені такі ж пільги.

Отже, прямо впливає із норм закону, що до такого стажу роботи суддів зараховується стаж роботи інших працівників, яким законом також були передбачені дві пільги: надбавка за вислугу років та додаткова відпустка.

Водночас відповідно до Закону № 1060-XII держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам виплату надбавок за вислугу років щомісячно у відсотках до посадового окладу, але така пільга, як додаткова відпустка, не встановлена.

Судова палата зауважила, що приписи Законів № 1060-XII та № 2862-XII не передбачають однакові пільги для суддів та для науково-педагогічних працівників, оскільки для суддів передбачено надбавку за вислугу років та додаткову відпустку, а для науково-педагогічних працівників – лише надбавку за вислугу років.

Таким чином, Верховний Суд зробив висновок, що для суддів судів загальної юрисдикції до стажу роботи, що дає право на одержання надбавки до посадового окладу за вислугу років та додаткової відпустки, крім часу роботи на посадах суддів, не зараховується час роботи на посадах науково-педагогічних

працівників, оскільки нормами Законів № 1060-XII та № 2862-XII не передбачено однакові пільги для суддів та для науково-педагогічних працівників, а саме: щодо права на додаткову відпустку при наявності стажу роботи понад 10 років.

Відтак, Верховний Суд вважає, що суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, дійшов помилкового висновку, що науково-педагогічним працівникам закладів вищої освіти III і IV рівнів акредитації Законом 1060-XII надавалися за змістом такі ж пільги, які були передбачені для суддів статтею 44 Закону № 2862-XII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 квітня 2021 року у справі № 460/2067/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96543531>.

1.1.2. Про юрисдикцію спорів щодо оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України, які ухвалені за наслідками розгляду скарг учасників торгів, поданих у процедурах публічних закупівель

Спори щодо оскарження рішень органів Антимонопольного комітету України, які ухвалені за наслідками розгляду скарг учасників торгів, поданих у процедурах публічних закупівель, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства незалежно від того, чи укладено між замовником та учасником договір за наслідками цієї процедури

26 квітня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Антимонопольного комітету України (далі – відповідач, АМК України) на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 вересня 2020 року у справі № 640/14645/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Мілк Рівер" (далі – позивач, ТОВ "Мілк Рівер"), за участю третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні відповідача - фізичної особи-підприємця (далі – ФОП), Управління освіти Виконавчого комітету Полтавської міської ради (далі – Управління освіти), про визнання протиправним та скасування рішення про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ "Мілк Рівер", яке було учасником аукціону щодо закупівлі продукції, який проводився на замовлення Управління освіти, та не погодилось з рішенням про визначення переможця публічних закупівель, подало скаргу до АМК України з вимогою про зобов'язання Управління освіти скасувати рішення про визначення переможцем ФОП та про намір укласти з ним договір. За наслідками розгляду указаної скарги рішенням від 04 липня 2019 року № 8927-р/пк-пз, відповідач відмовив у задоволенні скарги ТОВ "Мілк Рівер" про порушення Управлінням освіти

законодавства у сфері публічних закупівель, що стало підставою звернення до суду.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 30 квітня 2020 року позов задовольнив. Шостий апеляційний адміністративний суд постановою від 15 вересня 2020 року апеляційну каргу АМК України задовольнив частково, рішення суду першої інстанції скасував та прийняв нову постанову, якою провадження у справі закриті із роз'ясненням ТОВ "Мілк Рівер" права на звернення до суду для захисту своїх прав в порядку господарського судочинства.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 15 вересня 2020 року скасував, справу направив до цього ж суду для продовження розгляду.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що у цій справі спір виник у зв'язку із незгодою позивача з рішенням Постійно діючої адміністративної колегії АМК України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель (далі – Колегія) від 04 липня 2019 року № 8927-р/пк-пз, винесеним за наслідками оскарження позивачем процедури проведення тендеру (публічних закупівель), тобто предметом оскарження є рішення АМК України в особі Колегії, а не рішення організатора процедури закупівлі. Спірним питанням, поставленим у касаційній скарзі, є підсудність адміністративним судам справ у спорах щодо оскарження рішень органів АМК України, які прийняті за наслідками розгляду скарг учасників торгів, поданих в процедурах публічних закупівель, після того, як між замовником і учасником вже укладено господарські договори за результатами проведеної процедури закупівлі.

Верховний Суд зауважив, що спори між суб'єктами господарювання та АМК України як суб'єктом владних повноважень, які виникають внаслідок винесення останнім владного управлінського рішення за наслідком розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, спрямовані саме на захист публічно-правових відносин. Такі спори безпосередньо не стосуються відносин, які пов'язані з обмеженням монополізму в господарській діяльності, захистом економічної конкуренції, тощо, що унеможлиблює їх розгляд у порядку господарського судочинства.

При цьому, факт укладення договору між замовником та переможцем торгів за наслідком процедури публічних закупівель не впливає на повноваження органів АМК України щодо розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель. Відтак, після укладення господарського договору між замовником і учасником за результатами проведеної процедури закупівлі, спір щодо оскарження рішення органів АМК України, яке прийняте за наслідками розгляду скарги учасника торгів, поданих у процедурах публічних закупівель, не набуває характеру приватно-правового та підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства.

Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку, що спори щодо оскарження рішень органів АМК України, які прийняті за наслідками розгляду скарг учасників

торгів, поданих у процедурах публічних закупівель, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства незалежно від того, чи укладено між замовником та учасником договір за наслідками цієї процедури.

Також судова палата констатує, що суд апеляційної інстанції неправильно застосував норми процесуального права, внаслідок чого дійшов помилково висновку про наявність підстав для закриття провадження у справі, що призвело до постановлення незаконної постанови суду апеляційної інстанції, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 26 квітня 2021 року у справі № 640/14645/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96543587>.

2.1. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

2.1.1. Про підстави звільнення працівника під час перебування на лікарняному

Обмеження, встановлені ч. 3 ст. 40 КЗпП України стосовно заборони звільнення в період тимчасової непрацездатності, застосовуються виключно у випадку, якщо звільнення ініціюється власником або уповноваженим ним органом.

Якщо питання звільнення працівника ініційовано самим працівником, то такі обмеження не застосовуються. У такому разі перенесення дати звільнення, враховуючи наявні листки непрацездатності, є правом, а не обов'язком роботодавця

22 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 26.03.2019 у справі №1540/4729/18 за позовом ОСОБА_1 до Київської міської митниці ДФС України про визнання протиправним і скасування наказу та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

В обґрунтування позовних вимог позивач вказував, що його було звільнено під час перебування на лікуванні, не в останній день невикористаної відпустки, без виплати йому належного грошового забезпечення, без видачі трудової книжки, довідки про роботу в установі та розміру заробітної плати при звільненні.

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду від 29.11.2018 адміністративний позов задоволено частково.

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 26.03.2019 рішення Одеського окружного адміністративного суду від 29.11.2018 скасовано, прийнято нове рішення, яким у задоволенні адміністративного позову ОСОБА_1 відмовлено в повному обсязі.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Позивача звільнено із займаної посади на підставі його заяви про надання відпусток з наступним звільненням, та датою звільнення визначено останній день відпустки - 15.08.2018. В цей день позивач перебував на лікарняному, що підтверджується відповідним листком непрацездатності.

В касаційній скарзі, так само як і у позовній заяві позивач, стверджуючи про неправомірність спірного наказу, посилався на статтю 40 КЗпП України, частиною 3, якою встановлено заборону звільнення працівника з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в період його тимчасової непрацездатності.

Верховний Суд зазначив, що вищевказана правова норма містить обмеження щодо звільнення працівника виключно у випадку, якщо таке звільнення ініціюється власником або уповноваженим ним органом. За встановлених обставин справи, оскільки питання звільнення позивача було ініційовано не відповідачем, Верховний Суд дійшов висновку, що обмеження, встановлені ст. 40 КЗпП України стосовно заборони звільнення під час перебування на лікарняному, до спірних правовідносин не застосовуються. В даному випадку перенесення дати звільнення, враховуючи наявні листки непрацездатності, є правом, а не обов'язком відповідача.

Враховуючи вимоги положення п. 4.2. Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників, затверджена наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України №58 від 29.07.1993, якщо працівник відсутній на роботі в день звільнення, то власник або уповноважений ним орган в цей день надсилає йому поштове повідомлення із вказівкою про необхідність отримання трудової книжки. Як встановлено судами попередніх інстанцій, відповідачем на адресу позивача 10.08.2018 було направлено лист, в якому повідомлено позивача про припинення державної служби 15.08.2018 та про необхідність прибути до відділу по роботі з персоналом для отримання трудової книжки. Крім того, листом від 15.08.2018 позивача повторно було повідомлено про необхідність прибуття для отримання трудової книжки. Доказів того, що позивач звертався з відповідною метою до відділу по роботі з персоналом, позивачем не надано, що спростовує доводи касаційної скарги про те, що позивач не був обізнаний з датою свого звільнення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 квітня 2021 року у справі № 1540/4729/18 можна ознайомитися за посиланням: – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96464193>.

2.1.2. Про підстави визначення систематичності вчинення державним службовцем такого дисциплінарного проступку, як прогул без поважних причин

Єдиною належною обставиною, яка свідчить про систематичність вчинення державним службовцем такого дисциплінарного проступку, як прогул без поважних причин, є чинне рішення суб'єкта призначення (керівника відповідного державного

органу) про накладення на цього державного службовця дисциплінарного стягнення за таке ж порушення

21 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 21 листопада 2019 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 березня 2020 року у справі №640/15754/19 за позовом ОСОБА_1 до Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправним та скасування наказу про звільнення, про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Наказом Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 19 липня 2019 року № 131-к ОСОБА_1 було звільнено з посади начальника Управління з питань розвитку транспортної інфраструктури Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) 19 липня 2019 року за прогул, відповідно до пункту 4 частини 1 статті 87 Закону України "Про державну службу" (пункт 1 частини 1 статті 40 Кодексу законів про працю України).

Підставою для його прийняття Наказу слугували результати дисциплінарного провадження відкритого згідно з наказом Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА).

Дисциплінарною комісією з розгляду дисциплінарних справ стосовно державних службовців, які займають посади державної служби категорій «Б» і «В» Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (КМДА) за результатом розгляду дисциплінарної справи відкритої відносно позивача було встановлено, що останнім упродовж квітня-липня 2019 року допущено 4 факти відсутності на роботі без поважних причин більше трьох годин (про що свідчать складені акти про відсутність на роботі від 09.04.2019, 31.09.2019, 18.06.2019, від 17.07.2019), тобто систематично вчинялися дисциплінарні проступки.

Позивач, вважаючи інформацію про відсутність його на роботі, викладену у вказаних Актах, такою, що не відповідає дійсності, та як наслідок наказ від 19.07.2019 № 131-к про його звільнення протиправним, звернувся до суду з даним позовом.

Задовольняючи позов, суди першої та апеляційної інстанцій виходили з того, що відповідачем жодних вагомих, чітких та узгоджених доказів, які б вказували на правомірність та обґрунтованість спірного наказу не надано, а спірний наказ прийнято лише з формальних підстав.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У разі вчинення державним службовцем прогулу (у тому числі відсутність на службі більше трьох годин протягом робочого дня) без поважних причин, суб'єкт призначення або керівник державної служби має право притягнути такого державного службовця до дисциплінарної відповідальності (у разі якщо не минуло шість місяців з дня, коли керівник державної служби дізнався або мав дізнатися про вчинення дисциплінарного проступку, а також якщо не минув один рік після його вчинення) у вигляді оголошення догани.

У разі ж встановлення систематичності (повторно протягом року) відповідного дисциплінарного проступку державного службовця, суб'єкт призначення або керівник державної служби має право застосувати винятковий вид дисциплінарного стягнення як звільнення з посади державної служби.

Верховний Суд зазначив, що обов'язковою умовою для звільнення державного службовця є встановлення систематичності (тобто вчинених неодноразово протягом року) прогулів (відсутності на роботі більше трьох годин) цієї особи без поважних причин.

Єдиною належною обставиною, яка свідчить про систематичність вчинення державним службовцем такого дисциплінарного проступку як прогул без поважних причин, є чинне рішення суб'єкта призначення (керівника відповідного державного органу) про накладення на даного державного службовця дисциплінарного стягнення за таке ж порушення.

В свою чергу, як встановлено судами попередніх інстанцій, підставою для прийняття оскаржуваного наказу та звільнення позивача з посади слугував висновок дисциплінарної комісії про вчинення позивачем дисциплінарного проступку (прогулу), який передбачає звільнення.

Застосовуючи такий вид дисциплінарного стягнення, як звільнення, відповідач виходив з систематичності прогулів позивача без поважних причин, а саме відсутність його на робочому місці: 09.04.2019 в період з 09 год. 30 хв. до 17 год 00 хв., 31.05.2019 в період з 10 год. 00 хв. по 13 год. 00 хв., 18.06.2019 в період з 13 год. 45 хв. по 18 год. 00 хв., 17.07.2019 в період з 13 год. 45 хв. до 17 год. 00 хв., про що у вказані дні складено Акти про відсутність ОСОБА_1 на роботі. Разом з цим, відповідачем жодних заходів, окрім складання актів, застосовано з цього приводу до позивача не було.

Верховний Суд констатував, що складені відповідачем акти про відсутність позивача на робочому місці від 09.04.2019, 31.05.2019, 18.06.2019, 17.07.2019 не є належними та достатніми та допустимими доказами, що свідчать про систематичність вчинення позивачем дисциплінарного проступку, передбаченого пунктом 12 частини другої статті 65 цього Закону.

Відповідачем не надано жодного рішення про притягнення позивача до дисциплінарної відповідальності у вигляді догани за наслідком встановлення факту відсутності його на службі більше трьох годин протягом робочого дня у вказані в наказі дні, що відповідно виключає можливість встановлення систематичності прогулів ОСОБА_1.

Таким чином, одним наказом до позивача застосовано дисциплінарне стягнення за декілька самостійних дисциплінарних правопорушення, що суперечить положенням статей 66 та 74 Закону № 889-VIII.

Зазначене дає підстави для висновку, що у спірних правовідносинах відсутня така кваліфікуюча ознака вчиненого позивачем дисциплінарного проступку як систематичність, що в свою чергу виключає застосування до нього такого виду дисциплінарного стягнення як звільнення з посади державної служби відповідно до вимог частини 5 статті 66 Закону № 889-VIII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 квітня 2021 року у справі № 640/15754/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96441545>.

2.1.3. Про дію особливого режиму у виправних колоніях

Вимога тримати руки в положенні «за спиною» під час пересування територією установи (виправної колонії) заснована на приписах нормативно-правового акта, який регулює порядок відбування покарання засуджених до позбавлення волі, а тому є правомірною

22 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Ізяславського районного суду Хмельницької області від 11 вересня 2017 року та ухвалу Вінницького апеляційного адміністративного суду від 14 листопада 2017 року у справі № 675/757/17 за позовом ОСОБА_1 до адміністрації Державної установи «Замкова виправна колонія №58» про скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14 квітня 2017 року молодшим інспектором відділу нагляду і безпеки внутрішньої служби було складено акт про те, що 14 квітня 2017 року засуджений ОСОБА_1 під час переміщення по житловій зоні для проходження флюорографічного обстеження в категоричній формі відмовився взяти руки в положення «за спиною», вступив у словесну суперечку, на вимоги припинити порушення не відреагував, своєю поведінкою негативно впливав на інших засуджених.

Постановою начальника Замкової виправної колонії №58 від 21 квітня 2017 року засудженого ОСОБА_1 за вказане порушення поміщено в ДІЗО строком на десять діб без виводу на роботу.

Не погоджуючись з постановою про поміщення в ДІЗО, позивач звернувся до суду.

Позивач доводить, що вимоги адміністрації установи виконання покарання щодо необхідності під час пересування територією установи, у тому числі під час пересування до суду та медичної частини, тримати руки в положенні «за спиною» є протиправними та неправомірними, адже нормами Кримінально-виконавчого кодексу України таких обмежень не встановлено.

Відмовляючи в задоволенні позову, суди попередніх інстанцій керувалися абзацом 3 пункту 1 розділу XVIII Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 29 грудня 2014 року № 2186/5 (надалі – Правила №2186/5), яким встановлено, що під час пересування територією установи виконання покарань у супроводі персоналу засуджені повинні тримати руки в положенні «за спиною».

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У виправних колоніях діє особливий режим, покликаний забезпечити ізоляцію засуджених, постійний нагляд за ними, виконання покладених на них обов'язків, реалізацію їхніх прав і законних інтересів, безпеку засуджених і персоналу.

Режим у виправних колоніях забезпечується, зокрема шляхом покладення на засуджених обов'язку неухильно додержуватися правил поведінки, встановлених Правилами №2186/5.

Порядок пересування засуджених територією установ виконання покарань встановлено у розділі XVIII Правил №2186/5, пунктом 1 якого передбачено, що засуджені пересуваються територією установи виконання покарань у супроводі персоналу тримаючи руки в положенні «за спиною».

Отже, вимога представника адміністрації Замкової виправної колонії № 58 тримати руки в положенні «за спиною» під час пересування територією установи заснована на приписах нормативно-правового акту, який регулює порядок відбування покарання засуджених до позбавлення волі, а тому є правомірною.

Верховний Суд зазначив, що встановлений в розділі XVIII Правил №2186/5 порядок пересування засуджених територією установи виконання є безальтернативним і не передбачає виключень.

Верховний Суд відхилив доводи позивача про те, що вимога взяти руки в положення за спину є принизливою та несумісною з гарантіями правового статусу засуджених.

Держава зобов'язана забезпечити тримання особи під вартою в умовах, які відповідають принципу поваги до її людської гідності, при цьому щоб спосіб і метод виконання покарання не завдавали їй душевного страждання чи труднощів, які б перевищували невідворотний рівень страждання, притаманний триманню під вартою.

Верховний Суд зазначив, що порядок пересування засуджених територією установи виконання покарань з руками за спиною очевидно впливає з міркувань безпеки і не ставить засудженого в умови, що принижують його гідність.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 квітня 2021 року у справі № 675/757/17 можна ознайомитись за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96498130>.

2.1.4. Про рішення суб'єкта владних повноважень за результатами встановлення причинного зв'язку захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва) у військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, які призвані на збори, та колишніх військовослужбовців зі службою у Збройних силах України

Результатом розгляду військово-лікарською комісією питання щодо встановлення наявності або відсутності причинного захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва) із проходженням військової служби у військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, які призвані на збори, та колишніх військовослужбовців зі службою у Збройних силах України є ухвалення рішення у вигляді постанови

08 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 11 квітня 2017 року у справі № 825/2063/16 за позовом ОСОБА_1 до Центральної військово-лікарської комісії Міністерства оборони України, третя особа: Міністерство оборони України, про визнання протиправним рішення та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У червні 2016 року позивачем на адресу відповідача скеровано заяву про встановлення причинного зв'язку поранень – черепно-мозкової травми (контузії головного мозку у 1991 році) та їх наслідками зі службою у армії з 20 червня 1990 року по 29 червня 1992 року. До заяви позивачем були додані відповідні медичні та військово-облікові документи.

Листом від 8 червня 2016 року №3498 позивачу було відмолено в задоволенні заяви, у зв'язку із тим, що у наданих ним документах відсутні первинні медичні документи за отриманими травмами у 1991 та 1996 роках.

Задовольняючи частково позов, суд першої інстанції послався на те, що відповідач не розглянув вказане звернення позивача, не прийняв відповідної постанови, як це передбачено Положенням про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затвердженого наказом Міністра оборони України від 14 серпня 2008 року №402 (далі – Положення №402; в редакції на момент виникнення спірних правовідносин).

Скасовуючи рішення суду першої інстанції, апеляційний суд виходив з того, що твердження суду першої інстанції стосовно винесення комісією за результатами розгляду питання щодо встановлення наявності або відсутності причинного зв'язку захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва) лише постанови, не ґрунтується на нормах чинного законодавства, а отже, є передчасним.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, рішення суду апеляційної інстанції скасував, рішення суду першої інстанції залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спир між сторонами виник з приводу правомірності/протиправності дій Центральної військово-лікарської комісії Міністерства оборони України під час розгляду звернення з додатками ОСОБА_1.

Відповідно до частини 10 статті 2 Закону України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ «Про військовий обов'язок і військову службу» та з метою якісного проведення призову громадян на строкову військову службу за станом здоров'я, прийняття громадян на військову службу за контрактом, проведення медичного огляду військовослужбовців, військовозобов'язаних, резервістів для визначення ступеня придатності до військової служби та визначення ступеня придатності льотного складу до льотної роботи наказом Міністра оборони України від 14.08.2008 № 402 затверджено Положення №402).

Згідно з пунктом 1.1 глави 1 Розділу I Положення №402 військово-лікарська експертиза визначає придатність за станом здоров'я до військової служби призовників, військовослужбовців та військовозобов'язаних, установлює причинний зв'язок захворювань, травм (поранень, контузій, каліцтв) та визначає необхідність і умови застосування медико-соціальної реабілітації та допомоги військовослужбовцям.

Відповідно до пункту 2.1 глави 2 Розділу I Положення №402 для проведення військово-лікарської експертизи створюються військово-лікарські комісії (далі - ВЛК), штатні та позаштатні (постійно і тимчасово діючі). Приписами пункту 2.2 та 2.3 глави 2 Розділу I Положення №402 визначено, що штатні ВЛК є військово-медичними установами. Вони мають гербову печатку, кутовий штамп та утримуються за окремим штатом. До штатних ВЛК належить, зокрема, Центральна військово-лікарська комісія (далі - ЦВЛК), яка є органом військового управління, який здійснює керівництво ВЛК регіонів у Збройних Силах України та є керівним органом із військово-лікарської експертизи в Збройних Силах України.

Порядок установлення причинного зв'язку захворювань (поранень, контузій, травм, каліцтв) у військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів, які призвані на збори, та колишніх військовослужбовців зі службою у Збройних Силах України визначений у главі 21 Розділу 2 Положення №402. Так, згідно з пунктом 21.3 глави 21 Розділу 2 Положення №402 причинний зв'язок захворювань, поранень, контузій, травм, каліцтв у колишніх військовослужбовців визначають штатні ВЛК; у колишніх військовослужбовців інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та військових формувань колишнього СРСР, правонаступниками яких вони стали, - штатні ВЛК цих військових формувань та оформлюють протоколом за формою, наведеною в додатку 19.

Постанови, які приймає ВЛК із встановлення причинного зв'язку захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва), наведені в пункті 21.5 глави 21 Розділу 2 Положення №402. І ці постанови приймаються колегіально, більшістю голосів згідно з пунктом 20.1 глави 20 Розділу 2 Положення №402.

За такого нормативного регулювання правильним є висновок суду першої інстанції, що результатом розгляду комісією питання щодо встановлення наявності або відсутності причинного захворювання (травми, поранення, контузії, каліцтва) із проходженням військової служби є винесення останньою рішення у вигляді постанови.

Надана ЦВЛК ОСОБА_1 відповідь, що оформлена листом від 8 червня 2016 року № 3498, не має обов'язкового характеру і не встановлює для позивача правових наслідків, а тому такий лист не є рішенням суб'єкта владних повноважень, у розумінні пункту 1 частини другої статті 17 КАС України (в редакції на час вирішення цього спору судами попередніх інстанцій).

Судом першої інстанції встановлено, що відповідачем постановою про наявність або відсутність причинного захворювання поранення ОСОБА_1 - черепно-мозкової травми (контузії головного мозку у 1991 році) та їх наслідками зі службою у армії з 20 червня 1990 року по 29 червня 1992 року не виносилась і така обставина не спростована в суді апеляційної інстанції.

Верховний Суд дійшов висновку, що для належного способу захисту, необхідного для поновлення прав позивача, слід зобов'язати ЦВЛК прийняти та розглянути заяву позивача по суті щодо встановлення причинного зв'язку поранень (контузії головного мозку у 1991 році) та їх наслідками зі службою у армії з 20 червня 1990 року по 29 червня 1992 року на території Грузії.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 квітня 2021 року у справі № 825/2063/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/96112596>.

V. Процесуальні питання

1. Про тлумачення поняття «згода» у частині дев'ятій статті 43 КЗпП України

За приписами ст. 43 КЗпП України суд запитує згоду виборного органу первинної профспілкової організації на звільнення працівника і після одержання згоди або відмови в її наданні розглядає спір по суті. Слово «згода» у наведеній правовій нормі використане як поняття предмета розгляду

29 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 грудня 2020 року у справі №640/942/20 за позовом ОСОБА_1 до Секретаріату Кабінету Міністрів України, Державного секретаря Кабінету Міністрів України Бондаренка Володимира Валерійовича про визнання протиправними і скасування наказів, поновлення на посаді, стягнення заробітку за час вимушеного прогулу та відшкодування моральної шкоди.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 грудня 2020 року зобов'язано первинну профспілкову організацію Секретаріату Кабінету Міністрів України розглянути питання та прийняти обґрунтоване рішення щодо надання згоди на звільнення ОСОБА_1 з посади генерального директора Директорату територіального та місцевого розвитку Секретаріату Кабінету Міністрів України. Копію протоколу зборів первинної профспілкової організації Секретаріату Кабінету Міністрів України направити до Шостого апеляційного адміністративного суду. Зобов'язано Київську міську профспілкову організацію працівників державних установ розглянути питання та прийняти обґрунтоване рішення щодо надання згоди на звільнення ОСОБА_1 (до звільнення був головою профспілкового комітету первинної профспілкової організації Секретаріату Кабінету Міністрів України) з посади генерального директора Директорату територіального та місцевого розвитку Секретаріату Кабінету Міністрів України. Копію протоколу зборів Київської міської профспілкової організації працівників державних установ направити до Шостого апеляційного адміністративного суду. Ухвалу суду необхідно виконати до 25 грудня 2020 року. До надходження результатів розгляду вказаних питань провадження у справі зупинено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Постановляючи оскаржувану ухвалу, суд апеляційної інстанції дійшов висновків, що оскільки ухвалюючи рішення про часткове задоволення позову, суд першої інстанції виходив з того, що відповідачем не дотримано вимог статті 43 КЗпП України, а саме не отримано попередньої згоди виборного органу первинної профспілкової організації, членом якої є позивач, то з метою повного та об'єктивного розгляду справи необхідно запитати згоду первинної профспілкової організації

Секретаріату Кабінету Міністрів України та Київського міського комітету профспілки працівників державних установ на звільнення ОСОБА_1, у зв'язку з чим провадження у справі слід зупинити.

Згідно з частиною дев'ятою статті 43 КЗпП України, якщо розірвання трудового договору з працівником проведено власником або уповноваженим ним органом без звернення до виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника), суд зупиняє провадження по справі, запитує згоду виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) і після її одержання або відмови виборного органу первинної профспілкової організації (профспілкового представника) в дачі згоди на звільнення працівника (частина перша цієї статті) розглядає спір по суті.

Аргументи касаційної скарги ОСОБА_1 зводилися до того, що зупиняючи провадження у справі, суд апеляційної інстанції не запитав згоду у первинної профспілкової організації Секретаріату Кабінету Міністрів України та Київської міської профспілкової організації працівників державних установ, а в ультимативній формі зобов'язав їх прийняти обґрунтоване рішення щодо надання згоди на звільнення ОСОБА_1, чим порушив вимоги статті 43 КЗпП України.

Як слідує зі змісту оскаржуваної ухвали Шостого апеляційного адміністративного суду від 14 грудня 2020 року, її постановлення обумовлене необхідністю отримання рішень профспілкових організацій, які такі організації приймають за результатами розгляду звернення власника або уповноваженого ним органу про надання згоди на розірвання трудового договору з працівником.

Рішення за результатами розгляду таких звернень можуть бути за своєю суттю як про надання згоди, так і про відмову в її наданні, а в ухвалі суду апеляційної інстанції застосовано прийменник «щодо», який є аналогом «з приводу».

За приписами вказаної правової норми, суд запитує згоду виборного органу первинної профспілкової організації на звільнення працівника, і після одержання згоди або відмови в її наданні, розглядає спір по суті.

Верховний Суд зазначив, що твердження позивача про зобов'язання судом апеляційної інстанції профспілкових організацій надати саме згоду на його звільнення є помилковим тлумаченням значення слова «згода», яке у наведеній правовій нормі використане як поняття предмета розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 квітня 2021 року у справі № 640/942/20 можна ознайомитись за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96654888>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за квітень 2021 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 48 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua